

EERSTE LARVENVONDST VAN DE KOKERJUFFER *MOLANNA ALBICANS*

BUITEN DRENTHE (TRICHOPTERA: MOLANNIDAE)

Harry Boonstra & Rink Wiggers

Ondanks de fors toegenomen aandacht voor watermacrofauna sinds begin jaren 1980 is de schietmot *Molanna albicans* maar sporadisch aangetroffen. In dit artikel wordt de eerste larvenvondst van *M. albicans* buiten Drenthe beschreven. Samen met de vindplaatsen in Drenthe is de soort nu van vijf vennen in Nederland bekend. Aanvullend worden de determinatiekenmerken aan de hand van foto's geïllustreerd.

INLEIDING

Schietmotten zijn insecten die het meest lijken op nachtvlinders. De larven van schietmotten worden kokerjuffers genoemd en leven meestal in zoet of zwak brak water (Higler 2005a). In enkele gevallen worden hogere zoutgehalten getolereerd (Sutcliffe 1961). De volwassen dieren kunnen in principe overal aangetroffen worden, maar worden logischerwijs voornamelijk langs de waterkant gevonden.

Op dit moment zijn 182 soorten kokerjuffers met zekerheid bekend uit Nederland (Higler 2008, Sanabria & Lock 2013). Een flink deel (84 soorten) staat op de rode lijst (Staatscourant 2004, p. 218), welke grotendeels gebaseerd is op vondsten van larven. Hierbij moet worden opgemerkt dat er

soorten op de lijst staan die helemaal niet zo bedreigd zijn, maar die juist in habitats leven die niet veel in Nederland aanwezig zijn en daardoor van nature zeldzaam zijn of juist op plaatsen voorkomen waar minder gezocht wordt. Verder is een aantal soorten helemaal niet bedreigd, maar zijn nooit als larve gevangen (Higler 2005b).

VERSPREIDING

Molanna albicans (Zetterstedt, 1840) (fig. 1) komt voor in het Holarctisch gebied en is in Europa vooral in het noordelijk deel aangetroffen. In de nabijgelegen landen is *M. albicans* overal aangetroffen, behalve in België en Luxemburg waar de soort nog nooit is waargenomen (Higler 2008). In Nederland werd de soort tot nu toe als larve alleen in vier Drentse vennen aangetroffen.



Figuur 1. *Molanna albicans*, Dwingelderveld, 2012.

Foto Koen Lock.

Figure 1. *Molanna albicans*, Dwingelderveld, 2012.

Photo Koen Lock.

Waarnemingen van volwassen exemplaren zijn in Drenthe en eenmalig in Gelderland gedaan (bron: EIS-database). Op de Rode Lijst van kokerjuffers is de status van *M. albicans* als 'gevoelig' aangemerkt. De recente vondst van een larve in een Gronings ven is de aanleiding van dit artikel.

RECENTE WAARNEMING

Op 30 september 2013 zijn tijdens een inventarisatie voor Staatsbosbeheer vijftien larven van *M. albicans* gevangen in een ven op de Jilt Dijkshede (fig. 9) nabij Opende in Groningen (Amersfoortcoördinaten 210.391-574.014). Het betreft hier de eerste waarneming van een larve buiten Drenthe. Het ven op de Jilt Dijkshede ligt geïsoleerd en heeft een oppervlak van ongeveer 0,6 hectare.

Midden jaren 1980 trof men rond het ven een voedselrijke zone aan met planten van een meso- tot eutroof milieu. Deze verrijking werd vooral veroorzaakt door een kolonie van kokmeeuwen. In de beheerichtlijn voor de Jilt Dijkshede werd in die tijd voorgesteld om het ven te schonen en een deel van de oevers te plaggen (Staatsbosbeheer 1987). In 1992 was het complete ven daadwerkelijk geschoond in twee fasen tot op de minerale ondergrond. Tegenwoordig is de venbodem deels bedekt met een dunne laag organisch materiaal. In de oeverzone is de zandbodem van het ven kaal en plaatselijk liggen hier en daar grote stenen.

Naast de waarneming van *M. albicans* zijn er in 2013 vele karakteristieke vensoorten aangetroffen, zoals het dwergschrijvertje *Gyrinus minutus* Fabricius, 1798, de watermijten *Arrenurus affinis* Koenike, 1887 en *A. neumani* Piersig, 1895 en het bootsmannetje *Notonecta reuteri* Hungerford, 1928. Alle genoemde soorten zijn tot op heden niet eerder gemeld voor de provincie Groningen (Aukema et al. 2002, Smit & van der Hammen 2000, Vorst 2010, gegevens Waterschap Noorderzijlvest en Waterschap Hunze en Aa's). Na her-determinatie van een monster uit 2001 bleek dat

A. affinis toen reeds aanwezig was. De overige kokerjuffers die in 2013 in het ven aangetroffen zijn: *Agrypnia* spec. Curtis, 1835, *Cyrnus flavidus* MacLachlan, 1864, *Ecnomus tenellus* (Rambur, 1842), *Limnephilus vittatus* (Fabricius, 1798) en *Triaenodes bicolor* Curtis, 1834. Ook *L. vittatus* is niet eerder opgevoerd voor de provincie Groningen (Higler 2008).

BIOLOGISCHE BEOORDELING

De biologische kwaliteit van het ven op de Jilt Dijkshede is onderzocht op basis van macrofaunabemonsteringen in 2001 en 2005 uitgevoerd door Waterschap Noorderzijlvest en extra eigen bemonsteringen in 2013, berekend met QBwat versie 5.31 (Van der Molen et al. 2012, Pot 2014). Voor deze berekening is het aantal voor alle soorten op één gezet om een eerlijke vergelijking te kunnen maken tussen de verschillende jaren. Reden hiervoor is dat in 2001 en 2005 kwantitatief is bemonsterd, terwijl in 2013 kwalitatief bemonsterd is. De Ecologische Kwaliteitsratio-score (EKR-score) is berekend voor type M12 (kleine ondiepe zwak gebufferde plassen (vennen)) en varieert van 0,55 tot bijna 0,60 en is in alle jaren 'matig' te noemen. Ten opzichte van de bemonsteringen in 2001 en 2005 zijn in 2013 minimaal twee keer zoveel taxa per monster waargenomen. Het percentage negatief scorende taxa is in de monsters van 2013 beduidend lager in vergelijking met 2001 en 2005. Het percentage kenmerkende en positief scorende taxa laat een vergelijkbaar beeld zien en is in 2013 ook lager, terwijl het absolute aantal karakteristieke soorten in 2013 juist veel hoger is ten opzichte van 2001 en 2005.

VERSPREIDING

Beijerinck (1934) meldt voor het eerst een larve van *M. albicans* (fig. 2) (als *M. palpata* MacLachlan, 1877), uit het Esmeer nabij Veenhuizen op 18 juni 1933. Sindsdien is deze kokerjuffer onregelmatig en slechts zelden waargenomen in Nederland. In 1934 is Beijerinck weer bij het

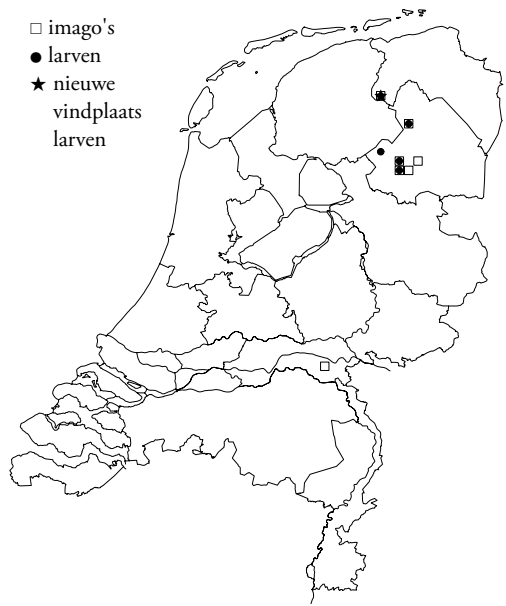


Figuur 2. *Molanna albicans* larven en huisjes uit het Esmeer nabij Veenhuizen in 1933. Bron: Beijerinck (1934).

Figure 2. *Molanna albicans* larvae and cases from the Esmeer near Veenhuizen in 1933. Source: Beijerinck (1934).

Esmeer geweest om imago's te vangen (2 mannetjes, 1 vrouwtje). Sindsdien hebben F.C.J. Fischer in 1942 (imago's) en G. Duursema in 1994 (larven) nog waarnemingen gedaan in of rondom het Esmeer (bron: EIS-database). In maart 2014 zijn beide auteurs naar het Esmeer geweest om te onderzoeken of *M. albicans* nog steeds aanwezig is in dit ven. De larven zijn in grote aantallen aangetroffen en zodoende kan tachtig jaar na de eerste melding door Beijerinck geconcludeerd worden dat in het Esmeer nog steeds een flinke populatie aanwezig is van deze soort.

Een tweede locatie waar het voorkomen van *M. albicans* al langer bekend is, is het Dwingelderveld ten zuidoosten van Dwingelo. In 1942 ving F.C.J. Fischer hier grote aantallen imago's langs de Davidsplassen en de Kraloerplas. Duursema (1996) vond in 1995 een larve in de Meeuwenplas en Waterschap Reest en Wieden heeft in 2005 tevens een larve gevonden in één van de vennen op het Dwingelderveld. Om te weten te komen of *M. albicans* nog steeds in het Dwingelderveld



Figuur 3. Verspreiding van *Molanna albicans* in Nederland.

Figure 3. Distribution of *Molanna albicans* in the Netherlands.

voorkomt zijn verscheidende vangacties opgezet in de afgelopen jaren. In de periode 2012-2014 zijn imago's en larven aangetroffen. In totaal zijn in deze periode zeventien individuen waargenomen (Sanabria & Tempelman 2013, gegevens www.waarneming.nl).

F.C.J. Fischer ving in 1944 een vrouwtje in de omgeving van Wijster. In 2005 heeft Waterschap Reest en Wieden vijf larven gevangen in een ven op het Wapserzand in het Drents-Friese Wold. In 1977 werd de tot nu toe enige waarneming van *M. albicans* buiten Drenthe gedaan. Het betrof hier een imago welke langs de Oude Waal te Ubbergen in Gelderland werd gevangen (Higler 2008, EIS-database).

Beijerinck dacht dat hij *M. albicans* op nog een locatie had aangetroffen: 'Wel heb ik vermoedelijk deze soort reeds eerder in handen gehad, namelijk uit het Mekeler Meer (1930), echter zonder te



Figuur 4. Onderaanzicht van een levende larve van *Molanna albicans*. Foto Christophe Brochard.

Figure 4. Ventral view of a living *Molanna albicans* larvae. Photo Christophe Brochard.

weten, dat ik met *M. palpata* (= *M. albicans*) te doen had' (Beijerinck 1934). Het Mekkelmeer ligt ten noordoosten van Hoogeveen. Tijdens de wintervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging op 6 maart 1943 meldde Fischer dat *M. albicans* niet in alle bezochte plassen kon worden aangetroffen, maar wel in de meeste en over het algemeen 'in grootte hoeveelheid' (Fischer 1943). Deze melding wijst er op dat *M. albicans* in die tijd algemener voorkwam dan de meldingen uit het Esmeer en langs de Davidsplassen en de Kralooërplas, waarvan individuen bewaard zijn gebleven in collecties. Zoals Duursema (1996) al eerder opmerkte, heeft de opgave van *Molanna angustata* Curtis, 1834 in een ven op de Dwingelderveld (Beijerinck 1931) zeer waarschijnlijk betrekking op *M. albicans*. Dit vermoeden wordt gesterkt door het feit dat in hetzelfde ven allemaal karakteristieke vensoorten werden aangetroffen.

De bekende Nederlandse vindplaatsen zijn samengevat in figuur 3. De soort is nu bekend uit de provincies Drenthe, Gelderland en Groningen. In Nederland zijn alle waarnemingen van de larven en bijna alle waarnemingen van imago's uit vennen of nabij vennen gedaan (Higler 2008). In Groot-Brittannië en Duitsland worden de larven in hooggelegen plassen, meren, stilstaande wateren met een zandige oeverzone en langzaam

stromende rivieren gevonden (Barnard & Ross 2012, Tobias & Tobias 1981, Wallace et al. 2003).

HERKENNING

Larven van de het genus *Molanna* zijn vaak eenvoudig te herkennen aan hun karakteristieke kokers (fig. 2, 4). *Molanna albicans* en de veel algemenere *M. angustata* zijn de enige soorten van dit genus in Nederland. Determinatieverschillen tussen beide soorten zijn op de frontoclypeus en de anaalsclerieten te vinden.

De in Nederland zeer algemeen voorkomende *M. angustata* heeft strepen van ongeveer gelijke breedte lopen over de hele lengte van de frontoclypeus, terwijl *M. albicans* strepen heeft die variëren in breedte (rode pijl in fig. 5, 6). Tevens is bij *M. angustata* de frontoclypeus in de achterhoek licht en bij *M. albicans* donker (zwarte pijl in fig. 5, 6). De anaalsclerieten hebben bij *M. angustata* een aantal kleinere stekels (zwarte pijlen in fig. 7). *M. albicans* heeft op deze plek één grote gele stekel (zwarte pijlen in fig. 8).

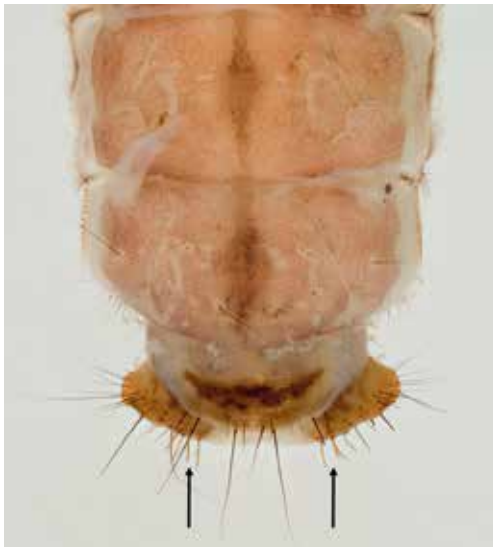
De imago's van *M. albicans* zijn over het algemeen iets kleiner dan die van *M. angustata*. De hals is bezet met opvallende lange gele haren (fig. 1), welke bij *M. angustata* minder opvallen, omdat het halsschild, de voorvleugels en de heupen niet



Figuur 5. *Molanna angustata*, kop dorsaal.
Foto Christophe Brochard.
Figure 5. *Molanna angustata*, head dorsal.
Photo Christophe Brochard.



Figuur 6. Kop dorsaal: *Molanna albicans*, kop dorsaal.
Foto Christophe Brochard.
Figure 6. Head dorsal: *Molanna albicans*, head dorsal.
Photo Christophe Brochard.



Figuur 7. *Molanna angustata*, anaalsclerieten dorsaal.
Foto Christophe Brochard.
Figure 7. *Molanna angustata*, anal sclerites dorsal.
Photo Christophe Brochard.



Figuur 8. *Molanna albicans*, anaalsclerieten dorsaal.
Foto Christophe Brochard.
Figure 8. *Molanna albicans*, anal sclerites dorsal.
Photo Christophe Brochard.



Figuur 9. Vindplaats van *Molanna albicans*, ven in zuidwesthoek van de Jilt Dijksheide. Foto Harry Boonstra.

Figure 9. Locality where *Molanna albicans* was found, moorland pool in the south west corner of the Jilt Dijksheide. Photo Harry Boonstra.

zo donker zijn als bij *M. albicans* (pers. med. Koen Lock). Een verschil betreft de vorm van de genitalia (Malicky 2004).

DISCUSSIE

Door de opmerking van Fischer tijdens de NEV wintervergadering (Fischer 1943) en de artikelen van Beijerinck (1931, 1934) ontstaat het beeld dat *M. albicans* in de jaren 1930-40 talrijker voorkwam in Drentse vennen dan heden ten dage. Dit beeld wordt versterkt door het feit dat *M. albicans* maar één keer gevonden is buiten de reeds bekende vindplaatsen, ondanks een fikse intensivering van macrofaunaonderzoek in vennen door waterbeherende instanties in de laatste dertig jaar (Duursema 1996, Van Dam

et al. 2013) en onderzoek in het kader van natuurherstel in vennen (Van Kleef & Esselink 2005a, b).

Duursema (1996) stelt dat door verzuring *M. albicans* waarschijnlijk op een aantal plaatsen is verdwenen in Drenthe en Higler (1995) concludeert dat midden jaren 1990 *M. albicans* vrijwel uitgestorven is. Het nog talrijk voorkomen van deze soort op het Dwingelderveld (Sanabria & Tempelman 2013, gegevens www.waarneming.nl) in de periode 2012-2014, de aanwezigheid van grote aantallen *M. albicans* larven in het Esmeer in 2014 en de nieuwe vindplaats op de Jilt Dijksheide stemmen dus hoopvol. Het uitvoeren van gericht onderzoek blijft nodig om gedegen uitspraken te doen.

De larven van *M. albicans* bouwen hun kokers van zand en in mindere mate van detritus en lijken in Nederland gebonden aan vennen met een (deels) kale zandbodem (Duursema 1999). In de meestal niet al te diepe vennen kunnen larven van *M. albicans* een fikse ijsperiode overleven doordat ze de opening van hun koker afsluiten. In een vijf maanden durend experiment overleefden larven van *M. albicans* een blootstellingstemperatuur van -4 °C (Olsson 1981). De aanpassing aan winterse omstandigheden naast het noordelijke verspreidingspatroon van *M. albicans* duidt erop dat deze soort als een glaciaalrelict moet worden beschouwd. De waarnemingen van larven zijn in lijn met deze veronderstelling grotendeels afkomstig uit (vermoedelijke) pingoruïnes. Het Esmeer en het ven op de Jilt Dijkshede zijn waarschijnlijk pingoruïnes. Het Mekelemeer, waar Beijerinck dacht larven van *M. albicans* gezien te hebben, is tevens vermoedelijk een pingoruïne. Vennen, poelen en dobben met een (deels) kale zandbodem, en waarvan het vermoeden bestaat dat het een pingoruïne betreft, zijn dus goede kandidaten om nieuwe vindplaatsen van deze zeldzame kokerjuffer te ontdekken.

Het ven op de Jilt Dijkshede dient als drinkplaats voor Schotse hooglanders. Deze runderen hebben een negatieve invloed op het ven doordat ze de oevervegetatie vertrappen en het water bemesten. Omdat *M. albicans* afhankelijk is van een kale zandbodem, is dit een onwenselijke situatie en begrazing van de aangrenzende omgeving van het ven door runderen moet daarom worden afgeraden.

Onderzoek naar macrofauna in vennen, maar bijvoorbeeld ook in bronnen en duinwateren (Nijboer et al. 2003, Smit & Van der Hammen 1992, Verdonschot et al. 2011), laat duidelijk de hoge natuurwaarden van deze kleine, waardevolle wateren zien. Ze vervullen een belangrijke ecologische functie voor karakteristieke en zeldzame soorten. In de afgelopen jaren hebben waterbeheerders juist deze meetlocaties geschrapt in hun meetnetten, omdat ze niet onderdeel zijn van

een waterlichaam binnen het Kaderrichtlijn Water meetnet. Door het schrappen van deze locaties verdwijnt essentiële informatie over het voorkomen van kritische en vaak ook zeldzame soorten. Kleine, waardevolle wateren zoals vennen en bronnen verdienen daarom een volwaardige plaats in het waterbeheer.

DANKWOORD

Graag willen we Linda Meijvogel en Leon Luijten (Staatsbosbeheer) bedanken voor het geven van toestemming om te mogen bemonsteren op de Jilt Dijkshede. Martin Snip (Natuurmonumenten) wordt bedankt voor het geven van toestemming om te bemonsteren in het Esmeer. David Tempelman (Grontmij), Roy van Hezel (Waterschap Noorderzijlvest), Koen Lock (Universiteit van Gent), Jan Klein, Brechje Rijkens (beiden Waterschap Reest en Wieden) en Christophe Brochard worden bedankt voor het aanleveren van verspreidingsdata over *M. albicans*, het maken van foto's en het leveren van nuttig commentaar en historische biologische data van het ven op de Jilt Dijkshede. Dank ook aan onze werkgever, Koe-man en Bijkerk voor het gebruik van faciliteiten.

LITERATUUR

- Aukema, B., J.G.M. Cuppen, N. Nieser & D. Tempelman 2002. Verspreidingsatlas Nederlandse wantens (Hemiptera: Heteroptera). Deel 1: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Geromorpha & Leptopodomorpha. – European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Barnard, P. & E. Ross 2012. The adult Trichoptera (caddisflies) of Britain and Ireland. Handbooks for the identification of British insects Vol. 1 Part 17. – Field Studies Council.
- Beijerinck, W. 1931. Over *Eurycercus glacialis* Lillj. en andere arctische levensvormen in de plassen der 'Dwingeloo'sche heide'. – De Levende Natuur 36: 238-248.
- Beijerinck, W. 1934. *Molanna palpata* Mc. Lachlan, een voor ons land nieuwe kokerjuffer-soort. – De Levende Natuur 39: 34-35.

- Dam, H. van, G.H.P. Arts, R. Bijkerk, H. Boonstra, J.D.M. Belgers & A. Mertens 2013. Natuurkwaliteit Drentse vennen opnieuw gemeten: bijna een eeuw ecologische veranderingen. – Provincie Drenthe, Assen.
- Duursema, G. 1996. Vennen in Drenthe, een onderzoek naar ecologie en natuur op basis van macrofauna. – Zuiveringschap Drenthe, Assen.
- Duursema, G. 1999. Beoordeling en restauratie van natuurwaarden in Drentse vennen. – Zuiveringschap Drenthe, Assen.
- Fischer, F.C.J. 1943. Trichoptera uit Drentse heiplassen. Verslag van de 76^e wintervergadering der Nederlandse Entomologische Vereniging op 6 maart 1943. – Tijdschrift voor Entomologie 86: xxvi.
- Higler, L.W.G. 1995. Lijst van kokerjuffers (Trichoptera) in Nederland met opmerkingen over uitgestorven en bedreigde soorten. – Entomologische Berichten, Amsterdam 55: 149-156.
- Higler, L.W.G. 2005a. De Nederlandse kokerjufferlarven. – KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Higler, L.W.G. 2005b. Nieuwsitem 3. – De Nederlandse Kokerjuffer 2: 2-3.
- Higler, L.W.G. 2008. Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). – European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Kleef, H.H. van & H. Esselink 2005a. Analyse van de effecten van herstelmaatregelen op watermacrofauna in zwakgebufferde oppervlaktewateren - Een vergelijkend onderzoek in vier vennen waar herstelmaatregelen zijn uitgevoerd. – Directie Kennis-LNV, Ede.
- Kleef, H.H. van & H. Esselink 2005b. Monitoring van abiotiek, vegetatie, dansmuggen en kokerjuffers in gerestoreerde zwakgebufferde oppervlaktewateren - Kolonisatie van diersoorten. – Directie Kennis-LNV, Ede.
- Malicky, H. 2004. Atlas of European Trichoptera. Second edition. – Springer, Dordrecht.
- Molen, D.T. van der, R. Pot, C.H.M. Evers & L.L.J. van Nieuwerburgh (eds.) 2012. Referenties en maatlatten voor natuurlijke watertypen voor de Kaderrichtlijn water 2015-2021. – STOWA rapport 2012-31.
- Nijboer, R.C., R. Wiggers, T.H. van den Hoek & C.H. van Rhenen-Kersten 2003. Herstel van een bron-
gebied in natuurreservaat het Springendal. Kolonisatie van nieuwe bronnen door macrofauna. – Alterra, Wageningen. [Alterra-rapport 857]
- Olsson, T.I. 1981. Overwintering of benthic macroinvertebrates in ice and frozen sediment in a North Swedish river. – Ecography 4 (3): 161-166.
- Pot, R. 2014. QBWat, programma voor beoordeling van de biologische waterkwaliteit volgens de Nederlandse maatlatten voor de Kaderrichtlijn Water. Versie 5.31. – <http://www.roelfpot.nl/qbwat>.
- Sanabria, M.J. & K. Lock 2013. Eerste waarneming van de schietmot *Eclisopteryx dalearcalica* in Nederland en nieuwe vondsten in België (Trichoptera: Limnephilidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 39: 89-93.
- Sanabria, M.J. & D. Tempelman 2013. Nieuwe vondsten van *Molanna albicans* en nieuwe vondsten van enkele bijzondere *Limnephilus*-soorten in het Dwingelderveld. – De Digitale Kokerjuffer 15: 6-12.
- Smit, H. & H. van der Hammen 1992. Water mites as indicators of natural aquatic ecosystems of the coastal dunes of the Netherlands and northwestern France. – Hydrobiologia 231: 51-64.
- Smit, H. & H. van der Hammen 2000. Atlas van de Nederlandse watermijten (Acari: Hydrachnidia). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 13: 1-272.
- Staatsbosbeheer 1987. Beheersrichtlijn object Jilt Dijkshede. – Staatsbosbeheer.
- Sutcliffe, D.W. 1961. Studies on salt and water balance in caddis larvae (Trichoptera). I. Osmotic and ionic regulation of body fluids in *Limnephilus affinis* Curtis. – Journal of Experimental Biology 38: 501-519.
- Tobias, W. & D. Tobias 1981. Trichoptera Germanica. Bestimmungstabellen für die deutschen Köcherfliegen. Teil 1: Imagines. – Courier Forschungsinstitut Senckenberg 49: 1-672.
- Verdonschot, R.C.M., T.B.M. Dekkers & J.G.M. Cuppen 2011. De waterkever *Yola bicarinata* na meer dan honderd jaar weer aangetroffen in Nederland. – Nederlandse Faunistische Mededelingen 35: 37-43.
- Vorst, O. (ed.) 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). – Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging 11: 1-317.

Wallace, I.D., B. Wallace & G.N. Philipson 2003.
Keys to the case-bearing caddis larvae of Britain
and Ireland. – Freshwater Biological Association
Scientific Publication 61: 1-259.

SUMMARY

First Dutch record of a larva of *Molanna albicans* outside the province of Drenthe (Trichoptera: Molannidae)

Despite an increasing interest in freshwater macroinvertebrates since the early 1980s, the caddisfly *Molanna albicans* has rarely been found. This paper documents the first record of larvae outside the province of Drenthe. The larva is currently known from five sites in the Netherlands, all being moorland pools. In addition, the key identification features for the larvae are illustrated.

H. Boonstra
Koeman en Bijkerk
Postbus 111
9750 AC Haren
h.boonstra@koemanenbijkerk.nl

R. Wiggers
Koeman en Bijkerk
Postbus 111
9750 AC Haren

